

Хахановська Тетяна Андріївна

студентка групи ППМ-1-13-2.2з, VI курс, спеціальність «Практична психологія»

Tatiana150692@ukr.net

Петрунько Ольга Володимирівна

доктор психологічних наук, старший науковий співробітник, професор кафедри практичної психології Інституту людини Київського університету імені Бориса Грінченка

ВПЛИВ МУЛЬТФІЛЬМІВ ТА МУЛЬТИПЛІКАЦІЙНИХ ОБРАЗІВ НА ЕМОЦІЙНИЙ СТАН МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Анотація. Проаналізовано психологічні особливості впливу мультфільмів та мультиплікаційних образів на емоційний стан молодшого школяра. Розглянуто основні механізми впливу мультфільмів на розвиток особистості дитини та їх негативні наслідки.

Ключові слова: емоційний стан; особистість дитини; медіасередовище; проблема впливу мультфільмів; проблема впливу мультиплікаційних образів.

Актуальність дослідження. Із виникненням кінематографу майже одночасно й постала проблема впливу мультмедіа на розвиток особистості дитини (зокрема молодшого школяра). Якщо раніше діти більшу частину часу проводили на вулиці з однолітками, то зараз живе спілкування витісняють мультфільми. Переглядаючи улюблених героїв, вони поринають у фантастичний світ, порівнюють себе з вигаданими персонажами, відтворюють їх поведінку. Перебуваючи під впливом мультимедії, у дитини починає формуватися її власна картина світу, яка суттєво відрізняється від реальної. Зустріч із таким, іншим світом, який дитина не до кінця усвідомлює, призводить до розладу емоційного стану.

Аналіз останніх публікацій. Вагомий внесок у вивчення впливу медіа на дитину зробили зарубіжні фахівці, зокрема Х. Хімелвейт та його колеги. І хоча їх результати були досить суперечливими, а виявлені кореляційні зв'язки дуже слабкими, це не завадило дослідженню набути важливого значення. Пізніше психологічні аспекти ролі мультиплікації в розвитку особистості дитини розглядали С. Асенін, Д. Бабиченко, Б. Крижанівський, М. Кузнецова, О. Матрусова, М. Ромашкова, Є. Сивоконь та ін. Вплив мультфільмів на розвиток психічної та емоційно-вольової сфери вивчали й вітчизняні дослідники, зокрема В. Абраменкова, Л. Гордієнко, А. Допіра, А. Дрозд, В. Мухіна, Н. Северенчук, Л. Чорна, І. Шульга.

Проте сьогодні, в сучасних реаліях на часі — подальші дослідження окресленого напрямку, що й зумовлює актуальність обраної теми.

Мета статті — висвітлити головні проблеми впливу мультимедіа на розвиток особистості молодшого школяра та виокремити ключові засади, що уможливають вплив медіа, зокрема мультфільмів та мультиплікаційних образів на дітей, ґрунтуючись на емпіричних дослідженнях.

Виклад основного матеріалу дослідження. На будь-яких вікових етапах дітям притаманна спостережливість. Вони уважно вивчають навколишнє середовище, відмічають його нюанси і в подальшому формують власну картину світу. Зразками поведінки для дітей, наголошувала В. Мухіна, слугують, насамперед, дорослі – їхні вчинки, взаємини. Найбільш істотний вплив на дитину має поведінка безпосередньо її близького оточення. Вона схильна їх наслідувати, переймати їх манери, запозичувати в них оцінку людей, подій, речей. Проте справа не обмежується близькими людьми. Зразком для дитини може бути також і поведінка однолітків, які мають популярність у дитячій групі. Зрештою, чималої ваги набувають зразки поведінки, представлені в діях казкових персонажів, наділених тими або тими рисами [7].

Молодші школярі стикаються з казковими героями на сторінках книг, на телевізійних екранах, переглядаючи мультиплікаційні, а також художні фільми. Отже, мультфільм став сьогодні для дитини не тільки одним з основних носіїв і трансляторів уявлень про світ, про відносини між людьми і норми їх поведінки, а й джерелом якісних емоційних переживань [8].

Вплив мультиплікаційних фільмів на молодших школярів можна, вважає В. Мухіна, пояснити дією трьох основних психологічних механізмів: зараження, навіювання і наслідування.

Зараження – процес передачі емоційного стану від одного індивіда до іншого. У нашому випадку — емоційне занурення молодшого школяра у мультфільм, переймання емоційного стану мультиплікаційних персонажів. Дитина у такому віці потребує постійної емоційної підтримки оточення, але,

на жаль, не завжди її отримує в бажаній кількості. Тому нестача такої підтримки частково компенсується переглядами мультфільмів, з яких і відбувається емоційна передача.

Навіювання – вплив на людину вербальними або невербальними засобами, які викликають певні стани, створюють деякі відчуття, формують уявлення. Мультфільм не тільки насичує емоційний стан дитини, а й, як зазначалося раніше, будує певне сприйняття світу, формує стереотипну поведінку.

Наслідування – особлива форма поведінки людини, що полягає у відтворенні нею дій інших осіб. У молодших школярів механізм наслідування дуже розвинений, оскільки допомагає формувати власну поведінку. Тому, часто можна спостерігати як діти наслідують поведінку та вчинки героїв мультфільмів, при цьому вважаючи їх абсолютно правильними [8].

Реалізація окреслених механізмів можлива завдяки унікальним особливостям мультфільмів. З одного боку, вони розповідають про те, що діти вже знають, а з другого — мультфільми дуже емоціогенні, тому вони так яскраво впливають на молодших школярів.

Деякі діти, особливо хлопчики, внутрішньо орієнтуються на негативний еталон у поведінці. У своїх вчинках вони відображають дії уявних персонажів та реальних людей, які не завжди поведуться правильно. Дивлячись на них, молодший школяр не може об'єктивно аналізувати правильність їхньої поведінки. Адже бракує власного досвіду, а всі знання набутті спостереженням за навколишнім світом.

П. Вінтерхофф-Шпурк провів кілька десятків тисяч досліджень медіавпливу, детально їх проаналізував та виявив, що медіа, зокрема мультфільми, впливають на три емоційні сфери особистості: когнітивну, емоційну та поведінкову. Він упевнений, що особливий вплив відбувається саме на емоційну сферу юних глядачів. Діти потребують емоцій і відчуттів (у тому числі неприємних) значно більше, ніж дорослі, і ця потреба (сила якої є

індивідуальною) позначається на особливостях їхнього сприйняття і, як результат, поведінки [10].

Постійний перегляд мультфільмів (щодня понад годину), зауважує Р. Пацлаф, формує в молодшого школяра специфічний тип сприйняття, для якого характерна низька розумова активність. За останнє десятиліття здатність дітей самостійно, творчо засвоювати шкільні знання стрімко зменшується, що призводить до шкільної неуспішності.

Але проблема криється не в перегляді мультфільмів, а у змісті самих мультиплікаційних образів, які створюють мультиплікатори. У структурі сучасних героїв переважає агресія, вульгарність, бійки. Основними критеріями негативного впливу є емоційний стан персонажів, наголошення на негативних аспектах реальності, демонстрація соціально-патологічних форм поведінки, експлуатація шокових і емоційних подробиць. Саме це й підштовхує до підвищення рівня тривожності, виникнення агресії, страхів, притуплення емоційних і моральних якостей особистості

За дослідженнями Л. О. Гордієнко, найбільш типовими діями мультиплікаційних героїв є намагання: скоїти вбивство – 51 % мультфільмів; вирватися з ув'язнення, врятувати своє життя – 23 %; розбагатіти (знайти скарб, вкрати коштовності) – 17 %; виконати свій громадянський і службовий обов'язок, переступаючи всі відомі принципи моралі – 9 %. Ідентифікуючи себе з такими героями, цілі та мотиви поведінки яких представлені як позитивний зразок, молодші школярі можуть долучитися до прагнень і почуттів, далеким від ідеалів добра, співчуття та справедливості [5].

В ієрархії ціннісних орієнтацій героїв, доводить А. С. Зубкова, домінує задоволення статевих потреб – 54 % мультфільмів; володіння фізичною силою або зброєю як засобом досягнення своєї мети становить 40 %; гроші, багатство – 14 %; помста – 10 %; збереження життя – 10 %. Такі цінності, як дружба, справедливість, гідність і честь представлені дуже слабо — 3 % [6].

Якщо діти переважно споживають такі мультфільми, то можна припустити, що мультиплікаційні образи дійсно впливатимуть на емоційний стан молодших школярів.

Досліджуючи окреслену проблему, В. Абраменкова вважає, що довготривале переглядання мультфільмів формує психологічну залежність від екрану. Відбувається витіснення живого спілкування, колективної гри з однолітками і спільної праці з дорослими. Її теорія полягає в тому, що екранні образи, безумовно, відкладаються у свідомості дитини і з джерела інформації перетворюються на джерело трансформації картини світу. Такий процес зумовлює переоцінку цінностей, що проявляється: в агресії щодо живих істот та в піднесенні матеріальних предметів; полегшеному ставленні до життя і смерті; розмиванні меж дозволеного в уявленнях про моральну поведінку; ранній сексологізації та еротизації дитячої свідомості; інокультурних нормах і зразках [2]. А також призводить до виникнення важкого внутрішньоособистісного конфлікту між реальним та нереальним світами, в який вступає дитина. Модель реального світу не відповідає внутрішній моделі, що вже закладена в підсвідомості молодшого школяра. Тому цей конфлікт потрібно вирішувати, і лише двома шляхами: змінити світ або змінитися самому, що може спричинити психологічну травму або ще глибше занурення в нереальне [1].

Висновки. Проаналізувавши психологічні особливості впливу мультфільмів та мультиплікаційних образів на емоційний стан молодшого школяра, ми дійшли висновку, що постійний перегляд мультимедіа сприяє формуванню специфічної картини світу, яка значно відрізняється від реальної. Це призводить до пригнічення емоційного стану молодших школярів.

Нині уникнути впливів медіасередовища неможливо, але прикласти зусилля до зменшення негативного впливу досить реально. Для цього, насамперед, варто проводити профілактичні бесіди з батьками та корекційні роботи з дітьми.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абраменкова В. Дети и телевизионный экран / В. Абраменкова, А. Богатырева // Воспитание школой — 2006. — № 6. — С. 28—31.
2. Абраменкова В. В. Информационная среда и ее влияние на эмоционально-смысловое поле картины мира ребенка / В. В. Абраменкова. — М. : Проспект, 2000. — 308 с.
3. Винтерхофф-Шпурк П. Медиapsихология. Основные принципы / П. Винтерхофф-Шпурк ; [пер. с нем]. — Харьков : Гуманитарный центр, 2007. — 288 с.
4. Гонкова-Ямпольская Р. В. Воспитателю о ребенке школьного возраста / Р. В. Гонкова-Ямпольская, Т. Л. Черток — М. : Просвещение, 1987. — 305 с.
5. Гордієнко Л. О. Вплив анімаційних фільмів на рівень тривожності дітей молодшого шкільного віку / Л. О. Гордієнко, В. В. Коваленко // Вісн. ДНУ. Серія : Педагогіка і психологія. — 2012. — № 18. — С. 57—65.
6. Зубкова А. С. Книга для родителей и педагогов / А. С. Зубкова, С. Г. Зубанова. — Ярославль, 2007. — 134 с.
7. Мухина В. С. Детская психология / В. С. Мухина. — М. , 1985. — 272 с.
8. Мухина В. С. Возрастная психология: феноменология развития, детство, отрочество / В. С. Мухина. — М. : Академия, 1999. — 456 с.
9. Пацлаф Р. Застывший взгляд: Физиологическое воздействие телевидения на развитие детей / Р. Пацлаф. — М. : Evidentis, 2003. — 224 с.
10. Петрунько О. В. Діти і медіа: соціалізація в агресивному медіа середовищі : монографія / О. В. Петрунько. — [2-ге вид]. — Ніжин : Аспект-Поліграф , 2011. — 480 с.
11. Сітцева М. Сутність та структура мультиплікаційного образу / М. Сітцева // Психологія особистості. — 2013. — № 1 (4). — 165—172.

Хахановская Татьяна Андреевна

студентка группы ППм-1-13-2.2з, VI курс, специальность «Практическая психология»

Tatiana150692@ukr.net

Петрунько Ольга Владимировна

доктор психологических наук, старший научный сотрудник, профессор кафедры практической психологии Института человека Киевского университета имени Бориса Гринченка

ВЛИЯНИЕ МУЛЬТФИЛЬМОВ И МУЛЬТИПЛИКАЦИОННЫХ ОБРАЗОВ НА ЭМОЦИОНАЛЬНОЕ СОСТОЯНИЕ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ

Аннотация. Проанализировано психические особенности влияния мультфильмов и мультипликационных образов на эмоциональное состояние младшего школьника. Рассмотрено основные механизмы влияния мультфильмов на развитие личности ребенка, а так же их негативные последствия.

Ключевые слова: эмоциональное состояние; личность ребенка; медиасредра; проблема влияния мультфильмов; проблема влияния мультипликационных образов.

INFLUENCE OF CARTOONS AND ANIMATED IMAGES ON THE EMOTIONAL STATE OF JUNIOR SCHOOL CHILDREN

Summary. The psychological characteristics of cartoons and animated images were analyzed by their impact on emotional state of junior school children. The basic mechanisms of

influence of cartoons on the development of child's personality were considered together with their negative consequences.

Key words: emotional state; the child's personality; media environment; problem of the influence of cartoons; problem of the influence of animated images.